

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ЗАҢ СЕРИЯСЫ
2022 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ



**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ЮРИДИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 2022 ГОДА

ISSN 2958-8618

№ 1 (2024)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Юридическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ90VPY00046812

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация результатов научных исследований, актуальных проблем
в области права, привлечение внимания к перспективным
и актуальным направлениям юридической науки

Подписной индекс – 76199

<https://doi.org/10.48081/DHJR4335>

Бас редакторы – главный редактор

Жетписов С.К.,
д.ю.н., доцент

Заместитель главного редактора Олжабаев Б. Х., *к.ю.н., асоц.профессор*
Ответственный секретарь Жамулдинов В. Н., *к.ю.н., асоц.профессор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Биштыга А.,	<i>доктор PhD, профессор (Республика Польша)</i>
Зайцев О. А.,	<i>д.ю.н., профессор (Российская Федерация)</i>
Ахмеджанова Г. Б.,	<i>д.ю.н., доцент</i>
Ишеков К.А.,	<i>д.ю.н., профессор (Российская Федерация)</i>
Дуйсенов Э. Э.,	<i>д.ю.н., профессор</i>
Дорожинская Е. А.,	<i>к.ю.н., доцент (Россия Федерация)</i>
Балымов Е. К.,	<i>доктор PhD,</i>
Аюпова З. К.,	<i>д.ю.н., профессор</i>
Омарова А. Р.,	<i>технический редактор</i>

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели
Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов
При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

FTAMP 10.77.51

<https://doi.org/10.48081/HVII8287>***Б. Т. Кабдуллин**

Павлодар қаласының ҰЖК департаменті,
Қазақстан Республикасы, Павлодар қ.

*e-mail: kbt-bekbolat@mail.ru

ЕСІРТКІ ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЗАҢСЫЗ АЙНАЛЫМЫ САЛАСЫНДАҒЫ ҚЫЛМЫСТЫҚ САЯСАТ

Бұл мақалада Қазақстан Республикасының құқықтық саясат тұжырымдамасы есірткі құралдарының немесе психотроптық заттардың таралуы аясында көп секторалдық саясатты жүзеге асыруға, сондай-ақ осы тұжырымдамаға сәйкес республикада есірткі немесе психотроптық заттардың таралуына қарсы күрес бойынша қылмыстық саясатты белгілеуге негіз болатын бірқатар шараларды қарастырылған.

Мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, олардың жеке басын, құқықтары мен заңды мүдделерін қылмыстық қол сұғушылықтардан қорғау болып табылады [1, б. 5]. Осыған сәйкес құқық қорғау органдары азаматтардың конституциялық құқықтары мен бостандықтарын сенімді қорғайтын шаралар кешенін жүзеге асыруға шақырылады.

Қазақстан Республикасында есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымы жыл сайын едәуір ауқымға ие болуда. Нашақорлықпен ауыратын науқастар санының көбеюі табиғи түрде есірткіге байланысты жасалған қылмыстардың өсуіне әкеледі. Есірткі саудасынан алынған үлкен пайда (әлемдік сауданың 10 %) қылмысты ұйымдастырушылар мен орындаушылардың қылмыстық іс-әрекет механизмін, әсіресе есірткіні таратумен байланысты үнемі жетілдіруге деген қызығушылығын тудырады.

Қазақстанда нашақорлықтың таралуы қоғамдағы әлеуметтік-психологиялық ахуалда елеулі түрде қалыптасады, еліміздің экономикалық дамуына теріс әсер етеді және оның криминогендік жағдайын нашарлатады.

Кілтті сөздер: есірткі заттар, психотроптық заттар, қылмыстық саясат, қылмыс, жаза, жауапкершілік, күрес, алдын алу, қоғам.

Кіріспе

Есірткі құралдары мен психотроптық заттарды заңсыз таратуға қарсы күрес саласындағы қылмыстық саясаттың негізгі бағыттарын айқындау кезінде өзінің анықтамасын табады. Әрине, қылмыстық саясаттың негізгі аспектілерін іске асыру және тұжырымдау күрделі және әртүрлі ғылыми және практикалық процесс болып табылады. Дегенмен, нашакорлық пен есірткіге тәуелділік фактілеріне барынша тиімді оппозицияның қоғамдағы осындай жағымсыз оқиғаларға қарсы күресті жүзеге асыруда негізгі жоспарлы және криминалдық саясатты жүргізу, сондай-ақ Қазақстанда есірткі мен психотроптық заттардың жаппай таралуының бас жоспарларын белгілеу болуы өте маңызды және маңызды [1].

Мемлекеттің қылмыстық саясаты қылмысқа қарсы күресте маңызды рөл атқарады, өйткені оның мақсаты қылмыстық жағдайға қарсы қылмыстық шаралардың жағдайын нақты анықтау болып табылады.

Қылмыстық саясат қылмысты «тежеуге» ғана емес, сонымен қатар алдын алу саясатымен өзара іс-қимыл кезінде оған зиянды әсер етуге де бағытталған. Бұдан басқа, есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымына қарсы іс-қимылға қатысты қылмыстық саясатты белгілі бір өзара байланысты деңгейлерде қарауға болады, олар есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымына қарсы күрес жөніндегі шараларды ұйымдастырудың ғылыми тұжырымдамасының теориялық дамуы деп тануға тиіс. Объектілер мен заттар жүйесі, ықпал ету ережелері мен міндеттері аясында сот билігі органдарының тікелей қызметі мемлекетте есірткі мен психотроптық заттардың заңсыз таралуына қарсы күрес үшін қылмыстық-құқықтық құралдарды қолдануға қатысты құқықтық нормалары, жоспарлауы, үйлестіруі және басқаруы түсініледі.

Материалдар мен әдістер

Мәселе бойынша ғылыми құқықтық әдебиеттерді теориялық талдау бойынша заңнамалық және нормативтік құжаттарды талдау әдістері; сауалнама әдістері (сауалнама жүргізу); деректерді өңдеу бойынша әдістер қолданылған.

Нәтижелер және талқылау

Есірткі заттар – адамның психикасына әсер ететін, одан әрі организмді бүлдіретін синтетикалық немесе табиғи тектес заттардың жиынтығы. ҚР-сы Үкіметінің 1998 жылғы 9 наурыздағы №186 қаулысымен бекітілген тізіміне

медициналық мақсатқа пайдалануға тыйым салынған есірткі заттардың 72 атауы көрсетілген. Бұларға гашиш, наша, героин, кокаин, қаннабис, апиын және т.б. заттар жатады.

Психотроптық заттар – адамның психикалық функциясына әсер ететін қауіпті заттар [1]. Тізім бойынша мұндай заттардың 38 атауы көрсетілген. Оларға аминорекс, месхалин, метамфетамин, псилоцин т.б. заттар жатады. Есірткі, психотроптық заттарды оларды дайындауға пайдаланатын аспаптар немесе құралдарды, сонымен қатар прекурсорларды көлік құралдарын пайдалану арқылы немесе басқа да әр түрлі тәсілдермен арнайы рұқсатсыз бір орнынан екінші орынға жеткізу үшін жасалған кез келген әрекеттерді, осы заттарды заңсыз тасымалдау деп түсіну керек. Құрамында есірткі зат бар өсімдіктерді кептіру, ұстау, кейбір бөлшектерден ажырату және басқа да түрлендіру заңсыз қайта өңдеу деп есептелмейді. Мұндай әрекеттер жеке қылмыс болып табылады.

Есірткі немесе психотроптық заттарды, оларды дайындайтын құрал-саймандарды, прекурсорларды бір жаққа заңсыз жөнелту деп оларды кез келген байланыс құралымен, арнайы адам арқылы, сонымен қатар құстар мен жануарларды пайдалану арқылы, жіберуді айтамыз. Есірткі заттар мөлшері ірі емес мөлшер, ірі мөлшерде және ас ірі мөлшерде болады. Психотроптық заттарда есірткі заттар сияқты ірі емес мөлшерге, ірі мөлшерге және аса ірі мөлшерде болады.

Есірткі, психотроптық заттарды оларды дайындауға пайдаланылатын аспаптар немесе құралдарды, сонымен қатар прекурсорлардың көлік құралдарын пайдалану арқылы немесе басқа да әртүрлі тәсілдермен арнайы рұқсатсыз орнынан ауыстыру үшін жасалған кезкелген қасақана әрекеттерді, осы заттарды заңсыз тасымалдау деп түсіну керек. Бұл әрекеттердің есірткі, психотроптық затты, аспаптарды, құралдарды, прекурсорларды заңсыз иесі ғана емес, оның тапсырмасы бойынша басқа адам да тасымалдауы мүмкін. Мұндай ретте көрсетілген заттарды заңсыз тасымалдауды басқаларға тапсырған тұлға осы қылмыстың ұйымдастырушысы болып табылады. Егер есірткі, психотроптық заттың, аспаптардың, құралдардың, прекурсорлардың заңсыз иесі – өзіне тапсырылған жүктің сипатын анық білмейтін адамдар арқылы көрсетілген заттарды, аспаптарды, құралдарды тасымалдауды жүзеге асырса, онда ол қылмыстың ұйымдастырушысы емес, тікелей орындаушысы ретінде жауапқа тартылады. Осы көрсетілген әрекеттер (иемденіп алу, тасымалдау немесе сақтау) заңсыз болуы қажет. Яғни мұндай әрекеттер күзиретті органдардың немесе лауазымды адамдардың тиісті рұқсатынсыз жасалуы тиіс. Осы қылмыстың объективтік жағының міндеті белгісі заңда

көрсетілген заттар мен нәрселерді ірі мөлшерде өткізу мақсатының орын алмауы болып табылады.

Есірткі бизнесіне қарсы әрекет етудің төмен тиімділігі ең алдымен, қатты әсер ететін өсімдікті және синтетикалық текті есірткілерді әкелуге құқық қорғау орындарының қарсы тосқауыл құра алмауынан көрінеді. Тап осыған байланысты оларды елге әкелудің барлық жаңа каналдары түсіндіріледі.

Есірткілер – бұл оларды қолданғанда ерекше психикалық жағдайды туғызатын заттар. Адам ол жағдайда өте тез әдеттенеді және оны үнемі қолдануға душар болады, нәтижесінде ол әдет нашақорлық ауруына және орталық жүйке жүйесінің өзгеруіне әкеліп соғуы мүмкін. Осыған байланысты есірткі заттарын медициналық емес және ғылыми мақсаттарда пайдалануға заңмен тыйым салынған. Ол заттардың тізімі 1961 жылғы есірткі заттары туралы бірегей конвенцияға сәйкес есірткілерді бақылау бойынша тұрақты комитетімен белгіленген.

Осыған орай есірткі, психотроптық заттарды оларды дайындауға. Пайдалануға қатысты еліміздегі қылмыстық саясаттың бағыттары мен айырықша аспектілері туралы пікірталас әлі де маңызды тақырып болып қала береді, дегенмен қылмыстық саясат тақырыбының ғылыми және практикалық маңызы және оның негізгі аспектілерін іске асыру қажет.

Ғалымдар қылмыстық саясаттың негізгі алғышарттарын бекітуге белсенді шараларды осы күнге дейін орындап келеді. Оған қатысты мынадай ғалымдардың тұжырымдарын атауға болады: Ключков В. В., Ковалев М. И., Яковлев А. М., Коробеев А. және т. б. [2, 74 б.].

Дегенмен, ғалымдардың қылмыстық саясатты қалыптастыру мен жүзеге асырудың сипаты, принциптері, негізгі бағыттары сияқты күрделі мәселелерді шешудің жолдарын іздеуді мемлекеттің қылмысқа қарсы күресті жүзеге асыру теориясы мен практикасын одан әрі жетілдіруге бағытталған нақты шаралар болып табылады. Жалпы, егер жоғарыда аталған ғылыми пайымдаулар мен ғалымдардың тұжырымдамаларының мазмұнына жүгінсек, заң ғылымында қылмыстық саясатты қалыптастырқ мен жетілдіру тұрғысынан проблемаларды іргелі теориялық дамыту үшін айтарлықтай жемісті шаралар қабылданды деген қорытындыға келуге болады.

Қылмыстық саясаттың ұстанымдарын олардың әлеуметтік қауіпті әрекеттерді қылмыстандыру санаттарымен тізбектік байланыстарында жіктеу және жүйелеу критерийлері туралы мәселені дайындау қылмыстық саясат пен қылмысқа қарсы күрестің негізгі мәселелері қылмыстар мен қылмыстар болып табылатындығына негізделген. Жасалған әрекетті қылмыс деп тану қоғамға қауіпті әрекетті қылмысқа жатқыздудан басталады.

Сондықтан әлеуметтік қауіпті әрекеттерді қылмыстандырудың идеялары мен ғылыми ұсыныстарды қылмыстық саясаттың негізгі аспектілерін жіктеу және жүйелеу критерийлері ретінде де қолдануға болады.

Содан кейін қылмыстық саясаттың бағытын анықтаудың маңызды белгілерінің бірі - осы әрекеттердің жекелеген топтарының әлеуметтік қауіптілік дәрежесі және осы қылмыстарға ықпал ету шараларының стратегиясын қалыптастыру үшін қабылданған нақты қадамдар ескерілуі керек.

Қылмысқа қарсы күрес жөніндегі шараларды айқындаудың және ықпал ету шараларының тактикасы мен стратегиясын әзірлеудің келесі критерийі қандай да бір қызметтің таралу дәрежесін сипаттайтын факторды қарастыру болып табылады, өйткені бұл шарттарды айқындау белгілі бір ықпал ету шараларын жоспарлауға, әлеуметтік қауіпті жағдайды дереу бейтараптандыру мақсатына қол жеткізу үшін қажетті ресурстарды есептеуге бағытталған проблемаларды шешуге байланысты болады [3].

Қылмыстық саясаттың үшінші аспектісі қылмыстың сандық және сапалық көрсеткіштерін анықтау жұмыстарына қатысты, сондықтан қылмыстың деңгейін ескере отырып, қылмыстың алдын-алу және алдын-алу жұмыстарын жақсартуға болады.

Қылмыстық саясаттың төртінші аспектісі қылмыстың алдын-алу және алдын-алу шараларымен, қылмыстың алдын алу мүмкін болмаған жағдайда адамдарға қылмыстық-құқықтық ықпал ету шараларымен, сондай-ақ қылмыспен тиімді күресудің әлеуетті мүмкіндіктерін анықтаумен анықталады.

Қылмыстық саясаттың бесінші бағыты қылмыстық сот төрелігі органдарының саладағы қылмысқа қарсы күресті жүзеге асырудағы тиімділігін арттыруды көздейді.

Қылмыстық саясаттың алтыншы аспектісі қылмыспен келтірілген материалдық және моральдық залалды өтеуге бағытталған.

Қылмыстық саясаттың жетінші аспектісі-мемлекеттің елдегі қылмысқа қарсы күрес ұйымының теріс салдарын жою қабілеті мен қабілеті.

Қылмыстық саясаттың сегізінші бағыты қылмысқа қарсы қылмыстық-құқықтық күресті жүзеге асыру үшін Республикада материалдық ресурстардың болуымен айқындалады.

Қылмыстық саясаттың тоғызыншы аспектісі қоғамдық сананың деңгейін, ел халқының психологиясы мен менталитетін анықтау және есепке алу тұрғысынан бағаланады [4, 104 б.].

Алайда, қылмыстық саясаттың аспектілерін бағалаудың жоғарыда аталған критерийлері шартты болып табылады және категориялық тұжырымдар мен пайымдауларға жатқызылмайды. Алайда, бұл критерийлер

мемлекеттегі қылмыстық саясаттың негізгі бағыттарын жіктеу және жүйелеу міндетіне оң көмектеседі.

Р. Т. Нұртаев тұжырымдаған қылмысқа ықпал ету шараларын жүйелеу ерекше назар аудартады.:

«Қылмысқа ықпал ету шараларын жүйелеу,—деп жазады ол,—біздің республикада қылмысқа қарсы күресті ұйымдастыруға жауапты органдар мен жауапты адамдардың ортасын нақты белгілеуге мүмкіндік береді. Қылмыстарға ықпал ету шаралары жүйесінің жекелеген аспектілерін қолдана отырып, қылмыстар мен басқа да қылмыстарға ықпал ету шараларының жиынтық жүйесін құрайтын әр сектордың, әр саланың тиімділігін арттыру үшін болжамдарды жоспарлауға және құруға болады.

Неғұрлым маңызды және ауыр деп мынадай аспектілерді бөліп көрсету қажет:

1) қылмыстық жауаптылыққа тартуды және жаза, жаза тағайындауды білдіретін қылмыстық-құқықтық ықпал ету шаралары;

2) сот тағайындаған жазаны ұйымдастыру процесін жүргізуге байланысты қылмыстық-атқару (түрме) ықпал ету шаралары; сондай-ақ кінәлілерге қылмыс пен жазаға ықпал ету шаралары, жаза; мінез - құлықты бақылаумен алдын алу—профилактикалық (криминологиялық) ықпал ету шаралары (қылмыс жасауға бейім немесе қоғамға қарсы өмір салтын жүргізетін адамдарға мемлекеттік органдар тарапынан қылмысқа дейінгі және қылмыстан кейінгі әсерді сипаттайтын жеке—профилактикалық және арнайы-профилактикалық аспектілерде);

3) тәрбие ұйымының әртүрлі теріс қылықтарға уақтылы араласу, оларды одан әрі қылмыстарға: осы басшылық, тәртіптік қылмыстарға, азаматтық қылмыстарға және басқа да қылмыстарға жүгінбестен қараудан білікті бас тарту жөніндегі деликтологиялық шаралары; 4) бір жағынан, мемлекет пен қоғамның мінез-құлқын бақылауды сипаттайтын виктимологиялық шаралар. Қоғамдағы құрбандарды азайту жөніндегі шешімдердің бірі қылмыс деңгейін төмендету болып табылады.

Құқық қорғау органдары жұмысының тиімділік дәрежесі жоғарыда аталған қылмыс пен қылмысқа ықпал ету шараларының әрбір жүйесінің тиімділік дәрежесі мен мән-жайларына тікелей байланысты. [5, 11 б.].

Профессор Р. Т. Нұртаев ұсынымдарға сәйкес қылмыстық саясатты жүргізудің негізгі бағыттары қылмысқа қылмыстық, қылмыстық-атқару, криминологиялық, деликтілік және виктимизациялық ықпал ету шаралары болып табылады [6, 94 б.]. Оның мазмұнынан көріп отырғаныңыздай, жүйе әдетте бұрын талданғаннан өзгеше. Көп жағдайда бұл жүйе қылмыстық құқық, қылмыстық-атқару және криминологиялық ықпал ету шараларына

бағытталған және осы нұсқауларға сәйкес елдегі қылмыстық саясаттың негізгі бағыттарының мазмұнын белгілеу қарастырылған.

Алайда, Р. Т. Нұртаев біз ұсынған жүйеде қылмыстық іс жүргізу, сондай-ақ сот және басқа да ықпал ету шараларына ықпал ету шаралары айтылмағанын атап өткен жөн.

Жоғарыда келтірілген тұжырымдамалық ғылыми тұжырымдар мен ережелерге сүйене отырып, елдегі қылмыстық саясаттың мазмұны мен негізгі аспектілерін логикалық өзара байланысты реттелген күйге келтіру жолдары туралы болжам жасауға болады. Саясатты қылмыстық сипаттан арылудың негізгі бағыттарын жүйелеу мен жіктеудің негізгі өлшемдері ретінде республикада қылмыстық саясатты қалыптастырудың негізгі бағыттарын жүйелеу мен жіктеудің салалық және салааралық қағидаттарына жүгіну перспективалы болады [7, 364 б.]. Салалық ерекшеліктерді ескере отырып, қылмыстық саясаттың негізгі аспектілерін жүйелеу мынадай бағыттарды бөліп көрсетуге мүмкіндік береді: 1) қылмыстық құқық; 2) қылмыстық-атқарушы органдар; 3) қылмыстық іс жүргізу саясаты.

Қылмыстық саясатты құрудың салааралық ерекшеліктері қылмыстық саясатты жүйелеу және жіктеу критерийлерін ескере отырып, қылмысқа криминологиялық, азаптау және қылмыссыздандыру әсерін қолдану туралы қысқаша сипаттамамен сипатталады.

Сонда қылмыстық саясат жүйесі, біздің ойымызша, оның келесі бағыттарынан тұрады: қылмыстық-құқықтық саясат, қылмыстық - атқару саясаты, қылмыстық іс жүргізу саясаты, криминологиялық саясат, криминалистикалық саясат, деликтологиялық саясат, виктимологиялық саясат [8, 244 б.].

Қорытынды

Осылайша, елімізде есірткі мен психотроптық заттардың заңсыз таралуына қарсы күресті жүзеге асыруда қылмыстық саясаттың мынадай бағыттарын белгілеу негізді болып көрінеді:

– Есірткі құралдары мен психотроптық заттардың таралуына қарсы күрес тактикасы мен стратегиясын таңдау мен іске асыруда магистральдық, бас желіні айқындау;

– Есірткі мен психотроптық заттардың заңсыз таралуына қарсы тұруда қылмыстық-құқықтық саясатты жандандыру және дұрыс жүргізу;

– Сотталғанды түзету және қайта әлеуметтендіру мақсатына қол жеткізу үшін жауапкершілікті саралау, жазаны даралау және жазалау шараларын үнемдеу, «күшейту» деп аталатын шараларды, яғни маскүнемдер мен нашақорлар деп танылған адамдарға қатысты мәжбүрлеу шараларын белсенді қолдану арқылы есірткі құралдары мен психотроптық заттарды

таратуға кінәлі деп танылғандарға қатысты қылмыстық-атқару ықпал ету шараларын оңтайландыру;

– Есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымына қарсы күрес ісіндегі қылмыстық іс жүргізу саясатын қаралып отырған қылмыстар санаты бойынша дәлелдемелерді жинау, бекіту және бағалау қағидаларын және есірткі құралдары мен психотроптық заттарды заңсыз таратқаны үшін айыптау бойынша қылмыстық істерді тергеу және сот талқылауына қатысты басқа да маңызды мәселелерді іс жүргізу нормаларымен неғұрлым нақты регламенттеу тұрғысынан жетілдіру;

Жоспарлау мәселелерін дұрыс шешу мақсатында есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымының таралу дәрежесін белгілеу (нақты ықпал ету шаралары және қалыптасқан жағдайды бақылауға алу) [9, 72 б.].

Аталған санаттағы қылмыстардың алдын алу және алдын алу бойынша жүргізілетін жұмыстың дәлдігі мен сапасын арттыру үшін есірткі және психотроптық заттардың заңсыз айналымына байланысты қылмыстың сандық және сапалық көрсеткіштерін анықтау.

Қылмыстық әділет органдары қызметінің есірткі құралдары мен психотроптық заттардың таралуына қарсы күресті жүзеге асырудағы тиімділігін арттыру, оны жауапкершілік пен жазаның бұлтартпастығын қамтамасыз ету, есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз таралуының барлық фактілерін уақтылы ашу, сапалы тергеу және сот талқылауы деп түсіну керек.

Есірткіні тарату нәтижесінде қылмыспен келтірілген физикалық, материалдық және моральдық залалды өтеуге шаралар қабылдау.

Кейіннен есірткінің заңсыз айналымына байланысты қылмыстарға айналуға қабілетті әртүрлі теріс қылықтар жасауға қатысты ықпал ету шараларын жандандыру (бұл маскүнемдік түріндегі әкімшілік теріс қылықтар мен қоғамдық тәртіпті бұзуды, борыштық міндеттемені бұзу түріндегі азаматтық-құқықтық азаптарды және басқаларды білдіреді).

Есірткіні заңсыз таратудан әлеуетті жәбірленушілермен неғұрлым тиімді жұмыс істеу мақсатында ісірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымына байланысты қылмыстар құрылымындағы жәбірленушілік дәрежесін есепке алу [10, 91 б.].

Есірткі мен психотроптық заттардың заңсыз таралуына қарсы күресте саясатты жазалау-бұл кінәлілерді қылмыстық жауапкершілікке тарту, оларға жаза немесе басқа да ықпал ету шараларын қолдану арқылы есірткі мен психотроптық заттардың заңсыз айналымына қарсы күресу үшін белсенді әрекет ету арқылы мемлекеттің, мемлекеттік және қоғамдық мекемелер

мен ұйымдардың дамыған қызметі; айыппұлдар, криминологиялық мазмұн және қылмыстың алдын алу деңгейін көтеру мәселесінде құқықтық сана мен құқықтық мәдениетті дайындау арқылы елдің заңды тұрғындарын болдырмау жөніндегі шаралардың сипаты.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 Есірткі, психотроптық заттар, сол тектестер мен прекурсорлар және олардың заңсыз айналымы мен теріс пайдаланылуына қарсы іс-қимыл шаралары туралы Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 10 шілдедегі N 279 Заңы.

2 **Савчишкина, О. Г., Степанов, Г. И.** Зарубежное уголовное законодательство об ответственности за контрабанду наркотических средств и психотропных веществ или их аналогов // Вестник Челябинского государственного университета. – 2013. – № 17. – С. 74–78.

3 **Шагиева, Г. Т.** Пеступления против мира и безопасности человечества. // Вестник Торайгыров университета. Юридическая серия. № 3 (2023). – Павлодар. – С. 124–134.

4 Қазақстан Республикасында нашақорлыққа және есірткі бизнесіне қарсы күрестің 2012–2016 жылдарға арналған салалық бағдарламасы туралы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 12 сәуірдегі № 451 Қаулысы. Күші жойылды – Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 29 маусымдағы № 383 қаулысы.

5 **Борчашвили, И. Ш.** Комментарий к Уголовному Кодексу Республики Казахстан (Особенная часть). – Астана : Жеті ж., 2006.

6 **Торкунов, М. А.** Исключение из Уголовного кодекса Российской Федерации неоднократности – шаг к справедливой оценке множественности преступлений // Военно-уголовное право. – 2004. – № 4. – С. 11–12.

7 **Иванюга, К. А.** Уголовная ответственность за контрабанду наркотиков (сравнительно-правовой анализ законодательства Российской Федерации и Республики Казахстан) / К. А. Иванюга. – Текст : непосредственный // Юридические науки: проблемы и перспективы : материалы V Междунар. науч. конф. (г. Казань, октябрь 2016 г.). – Казань : Бук, 2016. – С. 94–98.

8 **Рогов, И. И., Балтабаев, К. Ж., Коробеев, А. И.** Уголовное право Республики Казахстан Том 2. (Особенная часть) 2023 г. – Жеті Жарғы, 2023. – С. 484

9 **Бекмагамбетов, А. Б. Ревин, В. П., Ревина, В. В.** Уголовное право Республики Казахстан Особенная часть. – Издательство : Академия Естествознания, 2017. – 451.

10 **Дрозд, А. Н.** Понятие и объект преступлений, составляющих незаконный оборот наркотических средств, психотропных веществ, их прекурсоров или аналогов // Журнал Евразийская адвокатура. 2017. – С. 72–76.

11 **Ынтықбаев, М. К., Феткулов, Г. Х.** Қазақстандағы есірткіге қарсы қылмыстық-құқықтық күрестің кезеңдері // Құқықтың теориялық мәселелері: пайымдаулар мен перспективалар – Қарағанды, 1996 – 91 б.

REFERENCES

1 Esirtki, psihotroptıyq zattar, sol tektester men prekursorlar jäne olardıñ zañsyz ainalımy men teris paidalanyluyna qarsy is-qımyl şaralary turaly Qazaqstan Respublikasynyñ 1998 jylğy 10 şildedegi № 279 Zañy. [The law of the Republic of Kazakhstan dated July 10, 1998 No. 279 on Drugs, Psychotropic Substances, their analogues and precursors and measures to combat their illicit trafficking and abuse]

2 **Savchishkina, O. G., Stepanov, G. I.** Zarubezhnoe ugovnoe zakonodatelstvo ob otvetstvennosti za kontrabandu narokoticheskikh sredstv i psihotropnyh veshstv ili ih analogov [Foreign criminal legislation on liability for smuggling narcotic drugs and psychotropic substances or their analogues] // Bulletin of the Chelyabinsk State University. - 2013. – No. 17. – P. 74–78.

3 **Shagieva, G. T.** Pestupleniya protiv mira i bezopasnosti chelovechestva [Crimes against the peace and security of mankind]. // Bulletin of the Toraighyrov University. The Law series. – № 3 (2023). – Pavlodar. – P. 124–134.

4 Qazaqstan Respublikasynda naşaqorlyqqa jäne esirtki biznesine qarsy kürestıñ 2012–2016 jyldarğa arnalğan salalyq baǵdarlamasy turaly Qazaqstan Respublikasy Ükimetiniñ 2012 jylğy 12 säuirdegi № 451 Qaulysy. Küşı joiyldy - Qazaqstan Respublikasy Ükimetiniñ 2016 jylğy 29 mausymdağy № 383 qaulysy [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated April 12, 2012 No. 451 on the sectoral program to combat drug addiction and drug trafficking in the Republic of Kazakhstan for 2012-2016. Repealed-resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated June 29, 2016 No. 383].

5 **Borchashvili, I. Sh.** Kommentarij k Ugolovnomu Kodeksu Respubliki Kazahstan (Osobennaya chast). [Commentary on the Criminal Code of the Republic of Kazakhstan (Special part)]. – Astana : Zheti zh. – 2006.

6 **Torkunov, M. A.** Isklyuchenie iz Ugolovnogo kodeksa Rossijskoj Federacii neodnokratnosti – shag k spravedlivoj ocenke mnozhestvennosti prestuplenij [Exclusion of repetition from the Criminal Code of the Russian Federation is a step towards a fair assessment of the multiplicity of crimes] // Military criminal law. – 2004. – No. 4. – P. 11–12.

7 **Ivanyuga, K. A.** Ugolovnaya otvetstvennost za kontrabandu narkotikov (sravnitelno-pravovoj analiz zakonodatelstva Rossijskoj Federacii i Respubliki Kazahstan) [Criminal liability for drug smuggling (comparative legal analysis of the legislation of the Russian Federation and the Republic of Kazakhstan)] / K. A. Ivanyuga. – Text : direct // Legal sciences: problems and prospects : materials of the V International Scientific Conference (Kazan, October 2016). – Kazan : Buk, 2016. – pp. 94–98.

8 **Rogov, I.I., Baltabaev, K. Zh., Korobeev, A. I.** Ugolovnoe pravo Respubliki Kazahstan Tom 2. (Osobennaya chast) [Ugolovnoe law of the Republic of Kazakhstan Volume 2. (Special part)]. Seven Charters Zheti Zhargy.. 2023. – P. 484.

9 **Bekmagambetov, A. B., Revin, V. P., Revina, V. V.** Ugolovnoe pravo Respubliki Kazahstan Osobennaya chast. [Criminal law of the Republic of Kazakhstan is a special part]. Publishing house : Academy of Natural Sciences, 2017.–451.

10 **Drozd, A. N.** Ponyatie i obekt prestuplenij, sostavlyayushih nezakonnyj oborot narkoticheskikh sredstv, psihotropnyh veshestv, ih prekursorov ili analogov. Zhurnal Evrazijskaya advokatura [The concept and object of crimes constituting illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances, their precursors or analogues. Journal Eurasian Advocacy.] – 2017. – P. 72–76.

11 **Yntykbaev, M. K., Fetkulov, G. H.** Qazaqstandaғы esirtkige qarsy qylmystyq-qūyqytyq kürestiñ kezeñderi // qūyqytyñ teorialyq мәseleleri: paimdaular men perspektivalar [Criminal law against drugs in Kazakhstan stages of struggle // Theoretical problems of law : judgments and perspectives] –Karaganda, 1996. – P. 91.

01.02.24.ж. баспаға түсті.

01.02.24.ж. түзетулерімен түсті.

13.02.24 ж. басып шығаруға қабылданды.

**Б. Т. Кабдуллин*

Департамент КНБ города Павлодара, Республика Казахстан, г. Павлодар.

Поступило в редакцию 01.02.24.

Поступило с исправлениями 01.02.24.

Принято в печать 13.02.24.

УГОЛОВНАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ НЕЗАКОННОГО ОБОРОТА НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ

В данной статье рассмотрен ряд мер, по которым Концепция правовой политики Республики Казахстан является основанием для реализации многосекторальной политики в рамках распространения наркотических средств или психотропных веществ, а также установления уголовной политики по борьбе с распространением наркотических средств или психотропных веществ в республике в соответствии с настоящей концепцией.

Одним из приоритетных направлений государственной политики является обеспечение безопасности граждан, защита их личности, прав и законных интересов от преступных посягательств. В соответствии с этим правоохранительные органы призваны осуществлять комплекс мер, надежно защищающих конституционные права и свободы граждан.

Значительный объем ежегодно приобретает незаконный оборот наркотических средств и психотропных веществ в Республике Казахстан. Увеличение числа больных наркоманией естественным образом приводит к увеличению числа преступлений, связанных с наркотиками. Большая прибыль от торговли наркотиками (10 % мировой торговли) вызывает интерес организаторов и исполнителей преступлений к постоянному совершенствованию механизма преступной деятельности, особенно связанной с распространением наркотиков.

Распространение наркомании в Казахстане существенно формируется в социально-психологическом климате в обществе, негативно влияет на экономическое развитие страны и ухудшает ее криминогенное состояние.

Ключевые слова: наркотические средства, психотропные вещества, уголовная политика, преступление, наказание, ответственность, борьба, профилактика, общество.

**B. T. Kabdullin*

Department of the National Security Committee,

Republic of Kazakhstan, Pavlodar

Received 01.02.24.

Received in revised form 01.02.24.

Accepted for publication 13.02.24.

CRIMINAL POLICY IN THE FIELD OF ILLICIT DRUG TRAFFICKING

This article discusses a number of measures according to which the Concept of Legal Policy of the Republic of Kazakhstan is the basis for the implementation of a multisectoral policy within the framework of the distribution of narcotic drugs or psychotropic substances, as well as the establishment of a criminal policy to combat the spread of narcotic drugs or psychotropic substances in the republic in accordance with this concept.

One of the priorities of the state policy is to ensure the safety of citizens, protect their identity, rights and legitimate interests from criminal encroachments. In accordance with this, law enforcement agencies are called upon to implement a set of measures that reliably protect the constitutional rights and freedoms of citizens.

Illicit trafficking of narcotic drugs and psychotropic substances in the Republic of Kazakhstan acquires a significant volume annually. An increase in the number of drug addicts naturally leads to an increase in the number of drug-related crimes. The large profit from drug trafficking (10 % of world trade) arouses the interest of the organizers and perpetrators of crimes in the continuous improvement of the mechanism of criminal activity, especially related to drug distribution.

The spread of drug addiction in Kazakhstan is significantly shaped by the socio-psychological climate in society, negatively affects the economic development of the country and worsens its criminogenic state.

Keywords: narcotic drugs, psychotropic substances, criminal policy, crime, punishment, responsibility, struggle, prevention, society.

Теруге 13.02.2024 ж. жіберілді. Басуға 04.03.2024 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

1,06 Мб RAM

Шартты баспа табағы 9,28.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген: А. К. Мыржикова

Корректор: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 4190

Сдано в набор 13.02.2024 г. Подписано в печать 04.03.2024 г.

Электронное издание

1,06 Мб RAM

Усл.п.л. 9,78. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка А. К. Мыржикова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 4190

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

<https://vestnik.tou.edu.kz/>